

SALO Kisko Metsäkulma aurinkovoimalan sähkönsiirtolinjojen arkeologinen inventointi 2024

Antti Bilund

Tilaaaja: WSP Finland Oy

Sisältö

Perustiedot	2
Inventointi	3
Alueen kuvaus	3
Maastotyö	8
Tulos	12
Lähteet	13
Muinaisjäännökset	14
1 Salo Pataoja 1	14
2 Salo Pataoja 2	16
3 Salo Pataoja 3	18

Kansikuva: Näkymä kivikautiselta asuinpaikalta Pataoja 1 (inventointikohde 1) etualalla olevan hakkuualueen ja taustalla näkyvien peltojen välissä virtaavan Pataojan yli etelään. Paikalta löytyi asuinpaikkalöytöjä laikutusjäljistä. Kun paikalla on kivikaudella asuttu, on ranta todennäköisesti ollut etualalla rinteessä, ja Pataojan laakso on ollut meren lahtena. Kuva: Antti Bilund.

Perustiedot

Alue: Metsäkulman aurinkovoimalan maakaapelina toteutettavat sähkönsiirtolinjat (yhteensä 5,8 km) Salon kaupungin itäosassa entisen Kiskon kunnan alueella.

Tarkoitus: Selvitetään alueen kaiken ikäiset ja tyyppiset muinaisjäännökset ja muut arkeologisiin perustein suojeltavat kohteet. Selvitetään hankkeen vaikutus muinaisjäännöksiin ja muihin arkeologisiin kulttuuriperintökohteisiin.

Maastotyö: 5.6.2024.

Tilaaja: WSP Finland Oy.

Tekijä: Antti Bilund, Mikroliitti Oy

Tulos: Kaapelilinjojen lähellä ei ole aiemmin tunnettuja muinaisjäännöksiä tai muita arkeologisia kohteita. Inventoinnissa löytyi yksi kivikautinen asuinpaikka ja kaksi historiallisen ajan hiilimiilukohdetta, jotka ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä ja sijaitsevat kaapelilinjoilla tai niiden läheisyydessä.

Inventoitavat kaapelilinjat Salon Kiskon Metsäkulmalla on merkitty tummansinisellä (vihreän ympyrän sisällä).

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 5/2024, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 5/2024. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat tallessa Mikroliitti Oy:n palvelimella ja sen varmuuskopioilla.

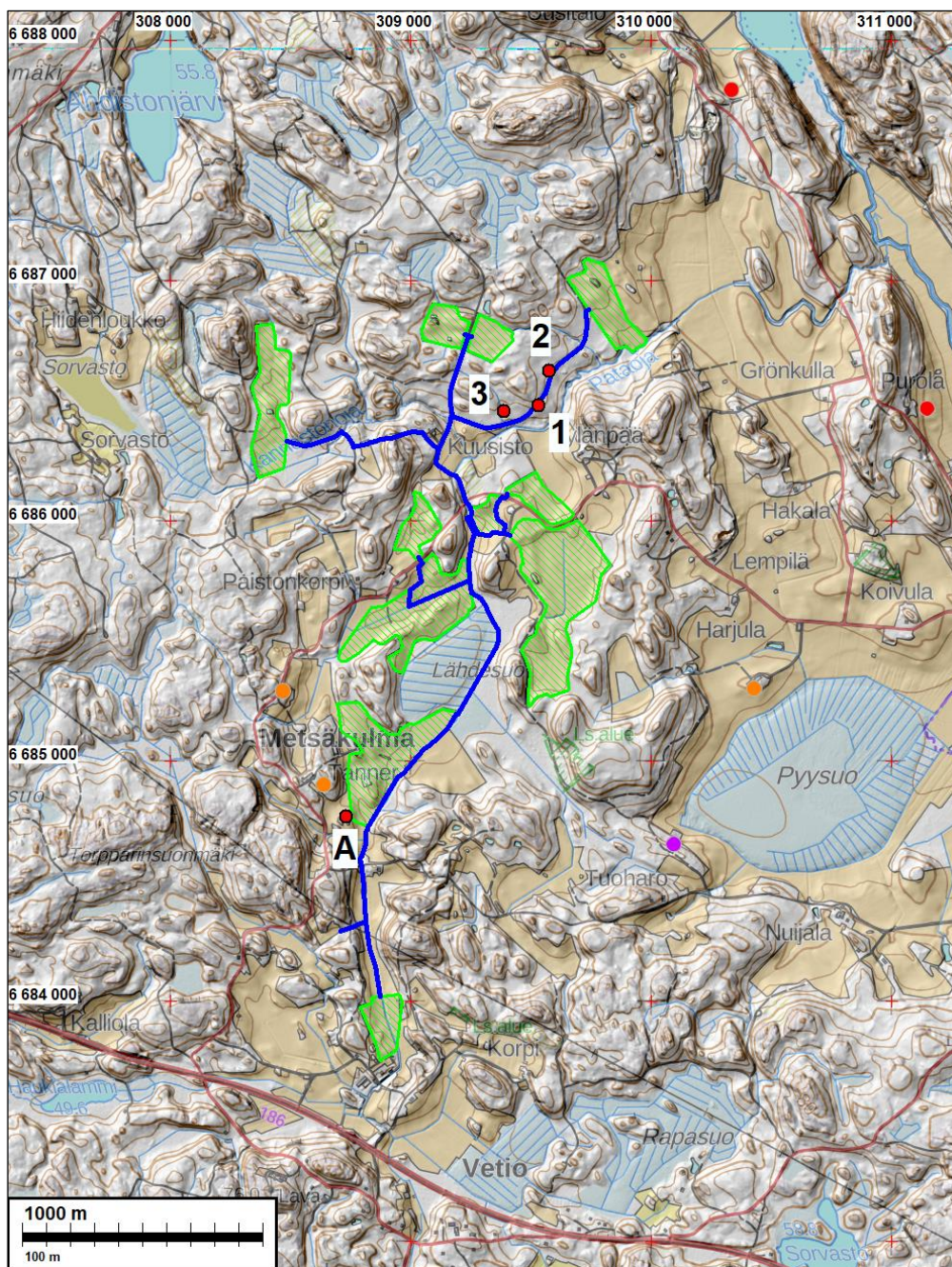
Inventointi

Salon kaupungin kaakkoisosaan, entisen Kiskon kunnan Metsäkulmalle, suunnitellaan aurinkovoiman tuotantoa hankealueelle, joka muodostuu 11 erillisestä aurinkovoimala-alueesta. Aurinkovoimala-alueet on inventoitu toukokuussa 2024 (Bilund & Sepänmaa 2024). WSP Finland Oy tilasi Mikroliitti Oy:ltä aurinkovoimalan maakaapeleilla toteutettavien sähkönsiirtolinjojen (yhteispituus 5,8 km) arkeologisen inventoinnin. Inventoinnin maastotyön teki Antti Bilund 5.6.2024 hyvissä olosuhteissa.

Alueen kuvaus

Kiskon kunnassa on suoritettu arkeologinen perusinventointi vuonna 1963 (Huurre 1963) ja sitä täydentävä inventointi vuonna 2003 (Lompolo 2003). Vuoden 1963 inventoinnissa Huurre on selvittänyt muutamien 1800-luvun lopulla museoon toimitettujen kivikautisten kiviesineiden löytöpaikat, jotka ovat Metsäkulmalla. Hän on myös tarkastanut löytöpaikkojen ympäristöä, mutta mitään muinaisjäännökseen viittaavaa ei ole löytynyt (Huurre 1963, s. 117). Vuoden 2003 inventoinnissa maastotyö ei ole ulottunut nyt inventoitavien alueiden lähistölle (Lompolo 2003, s. 6). Aiempien tutkimusten perusteella inventoitavien sähkönsiirtolinjojen lähialueilla ei ole tiedossa arkeologisia kohteita. Aurinkovoimala-alueiden inventoinnissa toukokuussa 2024 tarkastettiin historiallisen ajan rajamerkki Malmkallio, joka on kiinteä muinaisjäännös. Se sijaitsee noin sadan metrin päässä lähimmästä suunnitellusta sähkönsiirtolinjasta (N 6684769 E 308733).

Maaston korkeustaso inventoitavilla kaapelilinjoilla on välillä 44–68 mmpy (metriä meren pinnan yläpuolella). Meren pinnan ollessa tasolla 68 mmpy inventoitavien alueiden ympäristö on ollut sokkeloista saaristoa. Kuivan maan osuus kokonaispinta-alasta on ollut vielä pieni, mutta nopeasti kasvamassa maankohoamisen jatkuessa. Sokkeloinen vesialue on supistunut pitkäksi kapeaksi lahdeksi, jonka paikalla nyt on alueen poikki lounaasta koilliseen laskeva Pataoja. Alue on jäänyt sisämaahan meren pinnan laskettua tason 42 mmpy alapuolelle Pataojan laaksossa alueen koillisreunalla. Kivikautisen rantasidonnaisten pyyntiasutuksen muinaisjäännösten esiintyminen alueella on mahdollista, sillä Suomusjärven kulttuurin varhaismesoliittiset asuinpaikat 10–15 km alueelta pohjoiseen ovat korkeustasoilla 50–65 mmpy. Toisaalta lähempänä olevat kivikautiset asuinpaikat mesoliittisen ajan lopulta ja neoliittiselta ajalta alueen koillispuolella Kärkelänjoen laaksossa ja sieltä vesireittiä alaspäin alueen pohjoispuolitse kiertäen Kurkelanjoen laaksossa ja lännessä Kiskon Kirkkojärven ympäristössä ovat jonkin verran alemmilla korkeustasoilla, noin 35–50 mmpy. Sekä Suomusjärvellä että näillä alueilla kivikautiset rantasidonnaiset asuinpaikat ovat asuttuna ollessaan sijainneet yleensä pitkien, kauas sisämaahan työntyvien lahtien rannoilla. Nyt inventoitavalla alueella mahdollisesti sijainneet rantasidonnaiset asuinpaikat olisivat rannalla ollessaan sijainneet ympäristöä laajemmin tarkastellen jonkin verran erilaisessa ympäristössä, lähinnä sisäsaaristossa. Tällä saattaa olla vaikutusta asuinpaikkojen esiintymiseen, mutta periaatteessa rantasidonnaisten asuinpaikkojen löytyminen alueelta on selvästi mahdollista.

Suunnitellun aurinkovoimalan aurinkovoimala-alueet (inventoitu toukokuussa 2024, Bilund & Sepänmaa 2024) on merkitty karttaan vihreällä vinoviivoituksella ja maakaapelilinjat tummansinisellä viivalla. Karttaan on merkitty myös lähialueella olevat aiemmin tunnetut arkeologiset kohteet muinaisjäännösrekisterin kartan mukaisesti (ilman tunnuksia):

punainen pallo: kiinteä muinaisjäännös (molemmat koillisessa kivistä asuinpaikkoja)

violetti pallo: mahdollinen muinaisjäännös (historialliselle ajan kuoppajäänteitä, joiden luonne on epäselvä)

oranssi pallo: löytöpaikka (kaikki kolme kartalla kivistä kiviesineiden löytöpaikkoja).

Uudet kohteet, jotka eivät vielä ole muinaisjäännösrekisterissä, ovat löytyneet tässä inventoinnissa ja aurinkovoimala-alueiden inventoinnissa toukokuussa 2024 (Bilund & Sepänmaa 2024). Ne ovat kaikki kiinteitä muinaisjäännöksiä:

A: Malmkallio, historiallisen ajan rajamerkki, kiinteä muinaisjäännös (Bilund & Sepänmaa 2024)

1: [Pataoja 1](#), kivistä asuinpaikka, kiinteä muinaisjäännös

2: [Pataoja 2](#), historiallinen hiilimiilu, kiinteä muinaisjäännös

3: [Pataoja 3](#), historiallinen hiilimiilu, kiinteä muinaisjäännös.

Alueen jäätyä maankohoamisen vuoksi sisämaahan jo melko varhain kivikaudella ei myöhemmän kivikauden rantasidonnaisten muinaisjäännösten eikä myöskään yleensä lähellä rantoja olevien rannikon pronssikautisten tai sisämaan varhaismetallikautisten muinaisjäännösten löytyminen alueelta ole todennäköistä. Poikkeuksena ovat nuorakeraamisen kulttuurin muinaisjäännökset, joita esiintyy yleisesti sisämaassa kaukana suuremmista vesistöistä. Metsäkulmalla ympäristö on varsin sopivaa sisämaan nuorakeraamisille asuinpaikoille, joiden sijoittuminen maastossa viittaa monipuolisempiin elinkeinoihin kuin muissa kivikauden vaiheissa. Maaperä inventoitavilla alueilla vaihtelee soraisesta hiekkamoreenista ylempänä notkojen rinteillä savikkoon notkojen pohjilla. Paikoin alueella on myös helposti muokattavaa vähäkivistä hietamaata. Alueella on runsaasti puroja ja niiden varsilla helposti niityiksi tai laidunmaaksi raivattavissa olevia alueita. Alueella on myös selviä viitteitä nuorakeraamisen kulttuurin asutuksesta, sillä useita nuorakeraamisen kulttuurin esineitä on löytynyt muutamien kilometrien säteeltä.

Rautakautisen maanviljelysasutuksen kannalta lähialue on ollut syrjäistä takamaata. Lähiseudulla ei ole rautakautiseen viljelyasutukseen viittaavia muinaisjäännöksiä tai esinelöytöjä. Kaikki lähimmät kylät, Kiskon Kirkonkylä lännessä, Ylötkylä pohjoisessa ja Jyly kaakossa ovat kuitenkin syntyneet jo keskiajalla, sillä ne ovat olleet vankasti asuttuja jo uuden ajan alussa 1500-luvulla (SAY, s. 82, 85, 88). Historiallisen ajan ensimmäisillä vuosisadoilla inventoitavat alueet ovat olleet pääasiassa Ylötkylän ja pienemmältä osin Jylyn ja Kirkonkylän asumatonta metsämaata, jolla saattaa esiintyä elinkeinoiniin liittyviä muinaisjäännöksiä.

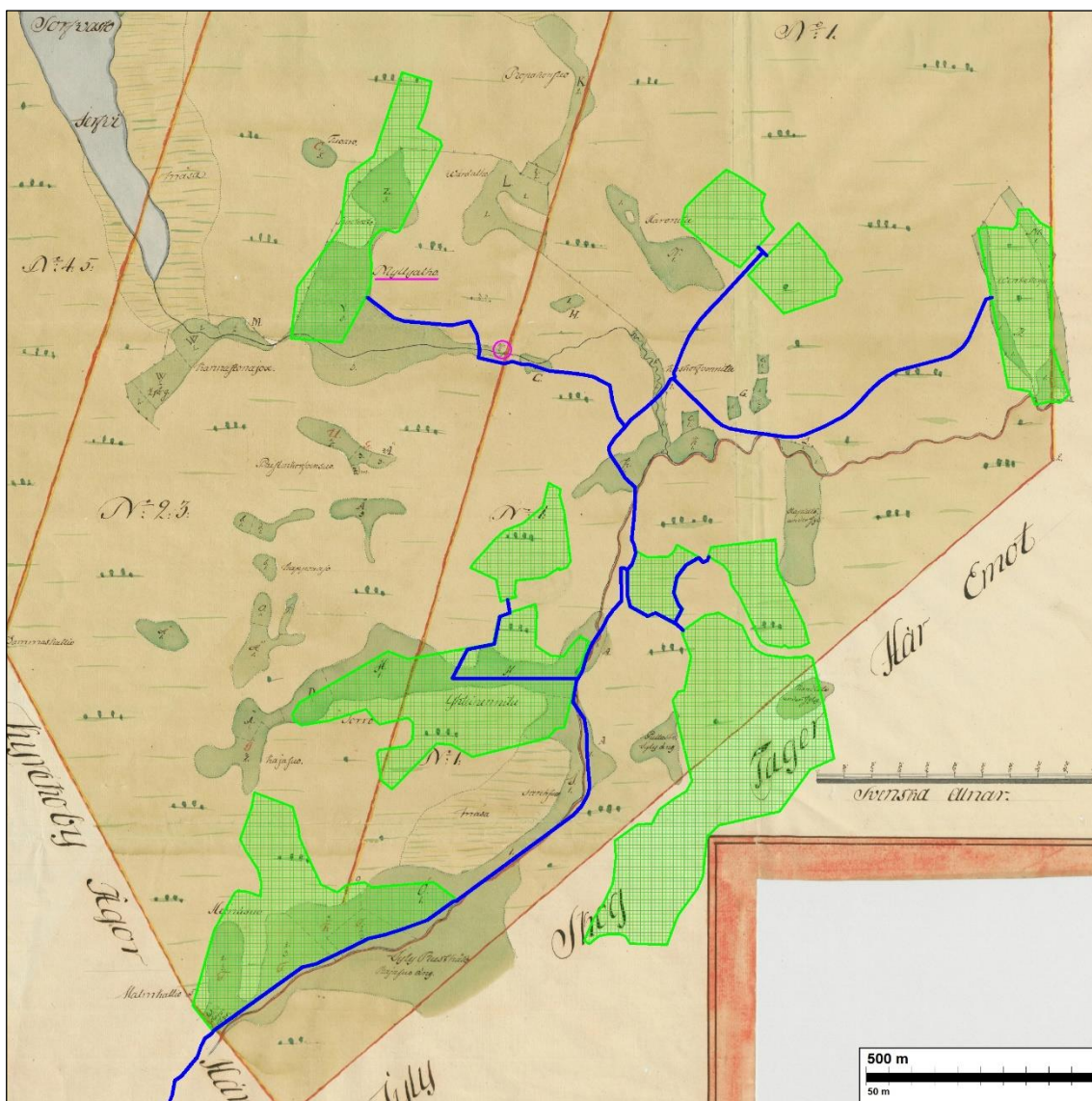
Oman erikoispiirteensä seudun muuten tavalliseen maaseutumaiseen asutukseen ovat tuoneet Orijärven kuparikaivos ja Kärkelän kuparisulatto sekä niiden ympärille muodostuneet yhdyskunnat. Orijärven kaivos, joka oli toiminnassa vuodesta 1758 1900-luvulle asti, sijaitsi inventoitavien sähkönsiirtolinjojen eteläpäästä noin puolitoista kilometriä etelään. Orijärven kaivoksen malmia jalostanut Kärkelän kuparisulatto oli toiminnassa vuosina 1766–1882. Sulatto ja sen ympärille muodostunut ruukkiyhdyskunta sijaitsivat inventoitavilta alueilta noin kaksi kilometriä itään. Näiden toimintaan liittyviä arkeologisia kohteita ei ole tiedossa hankealueen läheisyydessä.

Ennen maastotöitä tarkasteltiin alueen vanhoja karttoja ja Maanmittauslaitoksen tarkasta, niin sanotusta 5p-laserkeilausaineistosta tehtyä maastomallia eli rinnevarjostetta. Näistä tarkastettiin, sijoittuuko alueelle niissä näkyviä arkeologisesti mahdollisesti mielenkiintoisia ilmiöitä tai kohteita. Rinnevarjosteessa näkyy lähiseudulla jonkin verran hiilimiiluja, jotka saattavat liittyä hiilen valmistukseen Kärkelän ruukkia varten. Yksi rinnevarjosteessa hiilimiilua muistuttava kohde sähkönsiirtolinjan lähellä osoittautui hiilimiiluksi (inventointikohde [Pataoja 2](#)). Läheltä löytyi toinenkin hiilimiilu, joka ei erotu hyvin rinnevarjosteessa (inventointikohde [Pataoja 3](#)).

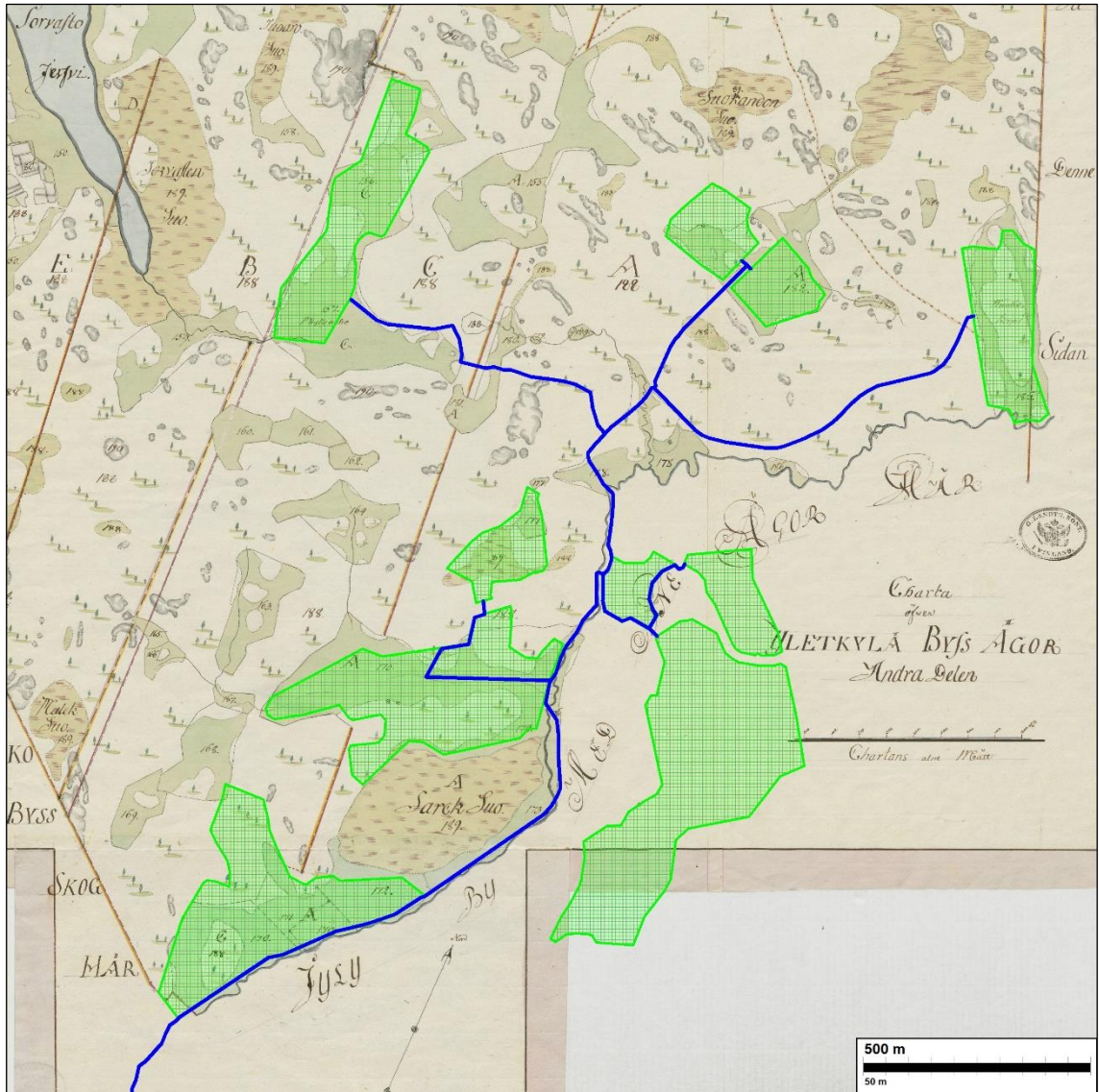
Hankealueen osalta vanhimmat tarkasti asemoitavissa olevat suurimittakaavaiset kartat ovat isojakokarttoja 1700-luvun lopulta. Suurin osa suunnitelluista aurinkovoimala-alueista ja sähkönsiirtolinjoista sijaitsee Ylötkylän maalla, josta on isojakokartat 1700-luvun lopulta (Hammar 1768) ja 1800-luvun alusta (Fattenborg 1801). Alueen eteläosa on Jylyn kylää (isojakokartta Fattenborg 1768) ja Kiskon Kirkonkylää (isojakokartta Fattenborg 1770). Näissä kartoissa inventoitavien sähkönsiirtolinjojen läheisyydessä ei ole asutusta eikä peltoja. Alue on metsämaata, jossa on joitakin pieniä niittyjä puronotkoissa. Isojakokartalle on merkitty mylly puroon Ylötkylän maalle lähelle sähkönsiirtolinjaa. Tätä käsitellään luvussa ”Maastotyö”.

Uudemmissa kartoista tarkastettiin Kiskon pitäjänkartta (Pitäjänkartta 1844), Senaatin kartasto (1872) ja vanhemmat peruskartat (2034 04 Kisko vuosilta 1964, 1981 ja 1991). Pitäjänkartta on sisällöltään pienennetty kopio edellä mainituista isojakokartoista. Siinä ei ole asutusta tai peltoja inventoitavilla alueilla tai niiden läheisyydessä. Senaatin kartastossa Metsäkulmalla on jo run-

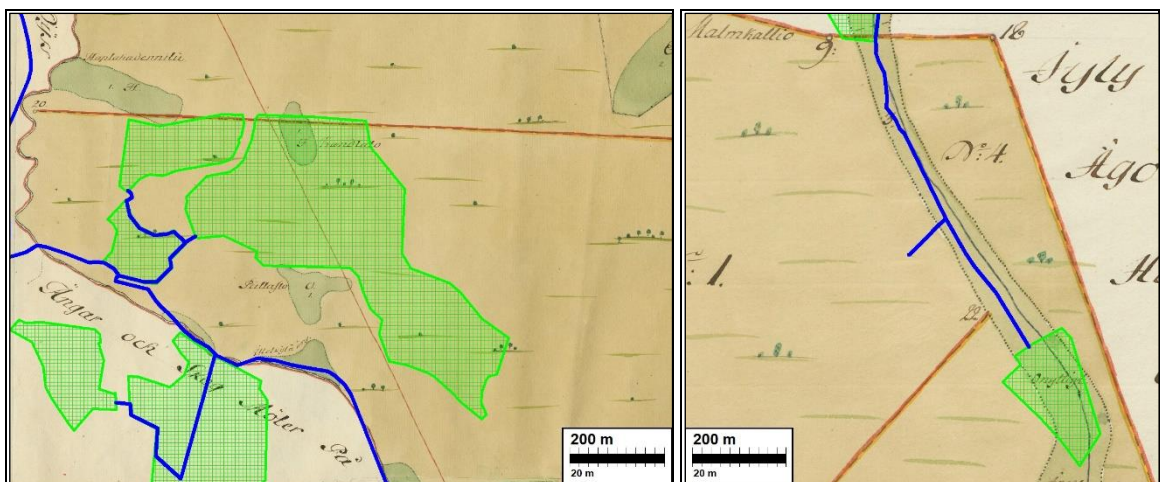
saasti torppia ja niiden ympäristössä pieniä peltotilkkuja. Inventoitavien alueiden lähellä torppia tai muita pieniä asumuksia on merkitty nykyisten Kylänpään, Pullaston, Isotalon, Vähätalon, Tannerin ja Rantalan tienoille ja inventoitavien sähkönsiirtolinjojen eteläpuolelle Vetioon. Alueen nykyinen asutus on siis syntynyt pääasiassa 1800-luvun torppariasutuksen pohjalta. Inventoitavilla alueilla ja niiden läheisyydessä ei näissä vanhoissa kartoissa ole merkintöjä, jotka voisivat viitata muinaisjäännöksiin.

Suunnitellut aurinkovoimala-alueet (inventoitu toukokuussa 2024, Bilund & Sepänmaa 2024) vihreällä rasterilla ja maakaapelilinjat tummansinisellä viivalla piirrettynä Ylöskylän vuoden 1768 isojakokartalle (Hammar 1768). Vasemmalla ylhäällä näkyy nykyisin lähes kokonaan kuivattu Sorvastonjärvi. Alhaalta oikealle ylös virtaa Pataoja, jonka vartta kaapelilinja seuraa pitkän matkaa. Joen ja purojen rannoilla on vihreällä merkittyjä niittyjä. Tässä kartassa Ylöskylän maaksi on merkitty myös kaistale metsämaata Patajoen kaakkoispuolella. Myöhemmin joki on ollut kylien rajana, ja joen kaakkoispuoli on kuulunut Jylyyn. Vasemmalla ylhäällä on niityn nimeksi merkitty "Myllyalho" (alleviivattu sinipunaisella). Sana mylly nimes-
sä viittaa todennäköisesti Sorvastonjärvestä laskevassa purossa (nykyiseltä nimeltään Kannastonoja) olleeseen myllyyn. Mylly on ilmeisesti merkitty tälle vuoden 1768 kartalle. Puron kohdalle on piirretty tumma täplä, joka kuitenkin on jäänyt suurimmalta osin päälle ruskealla piirretyn tilan rajan alle. Vieressä on himmeä merkintä "qv" ilmeisesti lyhennys sanasta "qvarn" (sinipunaisen ympyrän sisällä). Mihinkään uudempaan karttaan ei ole merkitty myllyä Kannastonojaan.

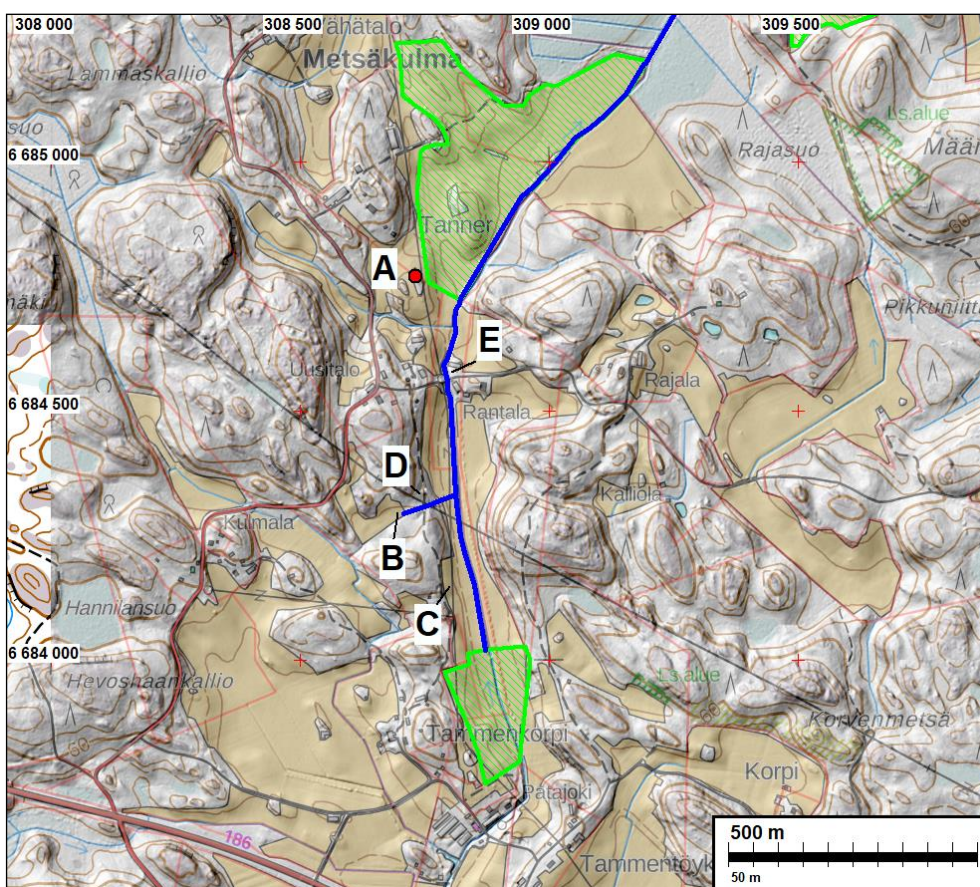
Suunnitellut aurinkovoimala-alueet (inventoitu toukokuussa 2024, Bilund & Sepänmaa 2024) vihreällä rasterilla ja maakaapeliliinat tummansinisellä viivalla piirrettynä Ylökylään vuoden 1801 isoajakokartalla (Fattenborg 1801). Vasemmalla ylhäällä näkyy nykyisin lähes kokonaan kuivattu Sorvastonjärvi. Alhaalta oikealle ylös virtaa Pataoja, jonka varrella kaapeliliina seuraa pitkän matkaa.

Eteläiset aurinkovoimala-alueet (inventoitu toukokuussa 2024, Bilund & Sepänmaa 2024) vihreällä rasterilla ja maakaapeliliinat tummansinisellä viivalla isoajakartoille piirrettynä. Kaapeliliina seuraa enimmäkseen Pataojaa. **Vasemmalla:** Jylyn vuoden 1768 isoajakokartta (Fattenborg 1768). Pohjoinen on kartassa vasemmalla. **Oikealla:** Kirkonkylän vuoden 1770 isoajakokartalla (Fattenborg 1770).

Maastotyö

Inventoitavat maakaapelireitit kulkevat suurelta osin Pataojan laakson pohjalla Pataojan uomaa seuraten pellolla ja suomaastossa. Tältä ”runkolinjalta” haarautuu kaapeleita eri aurinkovoimala-alueille ja lähellä sen eteläpäästä yksi kaapelireitti nykyisen voimajohtolinjan varrelle (kartalla kohta B). Pataojan varrella suolla ja suopelloilla kulkevat reittiosuudet eivät ole arkeologisesti mielenkiintoisia. Varsinkin alueen pohjoisosassa Pataojen laaksosta haarautuvat kaapelireitit kulkevat monipuolisemmassa maastossa metsässä tai metsäteiden varsilla. Kaapelireittejä tarkastettiin havaintomahdollisuuksien mukaan painottaen tarkastelua topografian ja maaperän perusteella muinaisjäännösten, erityisesti asuinpaikkojen kannalta suotuisille kohdille. Seuraavassa esitetään havainnot etelästä alkaen.

Eteläisimmät suunnitellut aurinkovoimala-alueet (inventoitu toukokuussa 2024, Bilund & Sepänmaa 2024) vihreällä rasterilla ja maakaapelireitit tummansinisellä viivalla piirrettynä peruskarttapohjalla, johon on lisätty rinnevarjoste ja nykyiset kiinteistörajat (himmeä punainen viiva). Kirjaimella A on merkitty kiinteä muinaisjäännös, historiallinen rajamerkki Malmkallio, joka löytyi inventoinnissa toukokuussa 2024. Kirjaimilla B – E merkittyihin paikkoihin viitataan tekstissä.

Etelässä kaapelireitti kulkee jo isojakokartassa suoniityksi merkityn Pataojan laakson pohjalla. Muutamissa kohdissa Pataojan laakso on kuitenkin niin kapea, että laakson rinteillä sijaitsevat muinaisjäännökset (erityisesti kivikautiset asuinpaikat) voisivat ulottua lähelle notkon pohjalla tasaisella suoperäisellä maalla olevaa kaapelireittiä (esimerkiksi kohta C kartalla). Kaapelireitiltä nousee haara länteen Pataojan laakson reunalle, voimajohtolinjan varteen (kartalla B). Rinteessä maasto on enimmäkseen kallioista. Kallioiden välissä on käytössä oleva hiekkakuoppa ja sen ympäristössä kuluneita ajouria. Näistä ei löytynyt mitään asuinpaikkaan tai muuhun muinaisjäännökseen viittaavaa.

Vasemmalla: Suunniteltua maakaapelireittiä eteläisimmän aurinkovoimala-alueen pohjoispuolella. Kaapelireitti kulkee kuvaussuuntaan suoperäisen pellon laitaa Pataojan varrella. Kuvattu pohjoisluoteeseen.

Oikealla: Hyvin kivitautiseksi asuinpaikaksi sopiva hiekkainen töyräs Pataojan laakson länsirinteellä (kartassa C). Havaintomahdollisuudet olivat hyvät, mutta mitään muinaisjäännöksen viittaavaa ei löytynyt. Kaapelireitti kulkee Pataojan vartta notkon pohjalla oikealla. Kuvattu pohjoiseen. Kuvat: Antti Bilund.

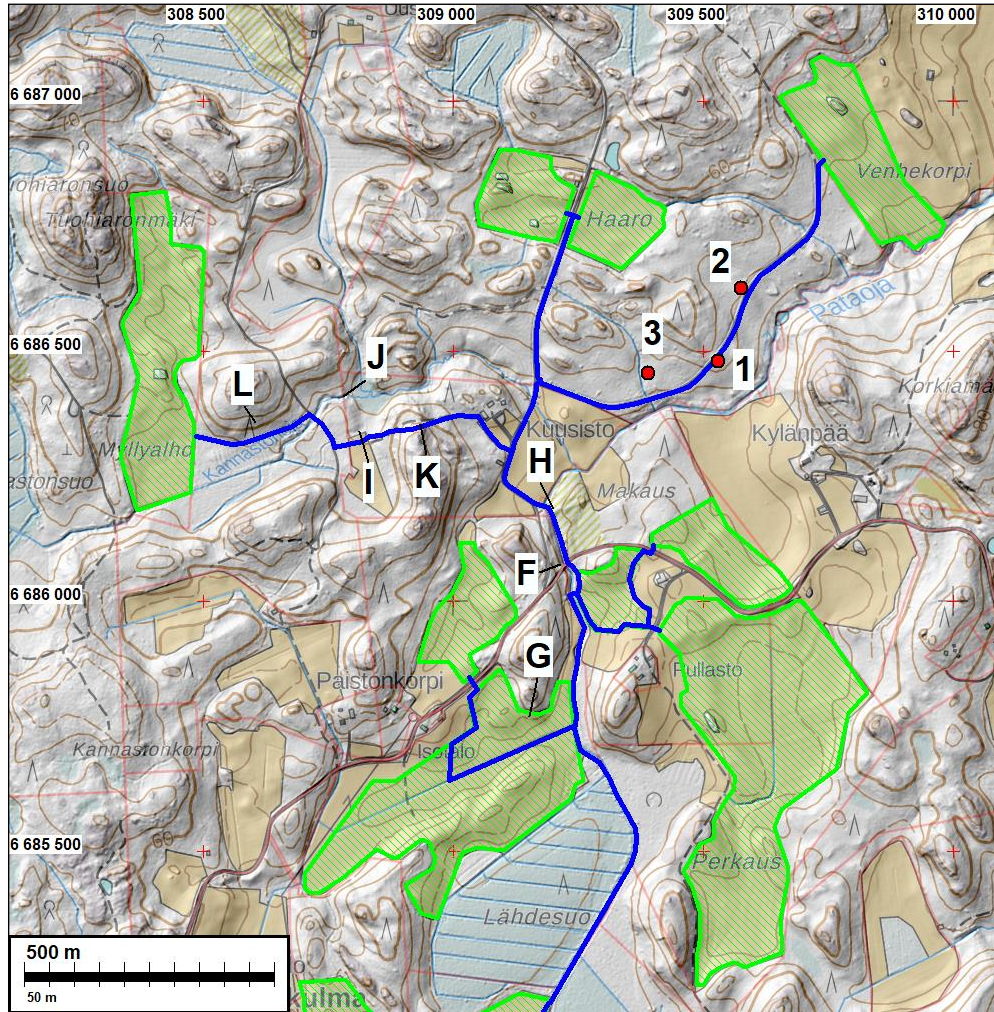

Vasemmalla: Yksi kaapelireitti haarautuu Pataojan laaksosta länteen nykyisen voimajohtolinjan varteen (taustalla). Se nousee laakson rinteelle kuvan keskeltä tummana näkyvän ladon ja hiekkakuopan (kartassa D) välistä. Kuvattu lounaaseen. **Oikealla:** Maasto rinteellä on enimmäkseen kallioista. Kallioiden välissä on käytössä oleva hiekkakuoppa ja sen ympäristössä kuluneita ajouria. Näistä ei löytynyt mitään asuinpaikkaan tai muuhun muinaisjäännöksen viittaavaa. Kuvattu länsiluoteeseen. Kuvat: Antti Bilund.

Vasemmalla: Näkymä Pataojan laakson reunalla olevalta kalliolta laaksoon. Kaapelireitti alueen pohjoisosaan kulkee laakson pohjalla. Etualalla on paikka, josta kaapelireitin haara nousee voimajohtolinjan varteen (kartalla D). Kuvattu pohjoiseen. **Oikealla:** Kaapelireitin pää voimajohtolinjan varressa on viljelemättömällä pellolla (kartassa B). Kuvat: Antti Bilund.

Kahdella kohdalla kaapelireitin varrella Pataojan laaksossa (kartoilla kohdat E ja F) on kapeikko, jossa on tai ainakin on ollut ennen uoman perkausta huomattavasti laskua lyhyellä matkalla. Näillä paikoilla ei ole vanhoissa kartoissa myllyjä tai muita kohteita, joihin voisi liittyä muinaisjäännöksiä. Uoma ja sen varret ovat nykyisin voimakkaasti muokattuja Pataojan perkauksen vuoksi. Näillä kynnyskohdilla on jäljistä päätellen louhittu kalliota. Kivet ja uomasta kaivettua maa-ainesta on kasattu tai levitetty rannoille.

Alueen pohjoisosan suunnitellut aurinkovoimala-alueet (inventoitu toukokuussa 2024, Bilund & Sepänmaa 2024) vihreällä rasterilla ja maakaapelireitit tummansinisellä viivalla piirrettynä peruskarttapohjalla, johon on lisätty rinnevarjoste ja nykyiset kiinteistörajat (himmeä punainen viiva). Inventoinnissa löytyneet uudet arkeologiset kohteet, kaikki kiinteitä muinaisjäännöksiä, on merkitty numeroilla 1, 2 ja 3. Kirjaimilla F – L merkittyihin paikkoihin viitataan tekstissä.

Alueen keskiosassa, Lähdesuon pohjoispuolella, Pataojan varresta aurinkovoimala-alueille haarautuvat kaapelireitit kulkevat pelloilla toukokuussa 2024 inventoiduilla aurinkovoimala-alueilla tai niiden reunoilla. Näiltä osin kaapelireittejä ei tarkastettu uudelleen. Kaapelireitti poikkeaa Pataojan varresta pohjoiseen mentäessä ensimmäisen kerran Pyysuontien pohjoispuolella. Se kulkee noin sata metriä Pataojan itäpuolella metsämaastossa ennen kuin palaa (kartassa kohdassa H) Pataojan länsipuolelle ja jatkuu tien laitaa pitkin. Metsämaasto kaapelireitillä Pataojan itäpuolella oli inventoinnin aikana tuoretta laikutettua hakkuu-aluetta, jossa maaperä oli kumpareikkoista, koostumukseltaan vaihtelevaa moreenia. Mitään muinaisjäännöksiin viittaavaa ei löytynyt.

Vasemmalla: Alueen keskiosassa Pataojan varresta aurinkovoimala-alueille haarautuvat kaapelireitit kulkevat pelloilla toukokuussa 2024 inventoiduilla aurinkovoimala-alueilla tai niiden reunoilla. Kuvattu toukokuussa 2024 lounaaseen kohdasta, joka on kartalla merkitty kirjaimella G. Kuva: Timo Sepänmaa. **Oikealla:** Kaapelireittiä hakkuualueella Pataojan itäpuolella. Pataoja virtaa tiheikössä kuvan oikeassa laidassa. Taustalla hakkuualueen reunassa on Pyysuontie. Kuvattu etelään kohdasta, joka on kartalla merkitty kirjaimella H. Kuva: Antti Bilund.

Vasemmalla: Luontainen, loivasti laskeva notkelma (kartassa I), johon Ylötkylän vuoden 1768 isojakokartalle (Hammar 1768) merkitty mylly kyseisen kartan asemoinnin mukaan näyttäisi osuvan. Paikka ei ole topografialtaan vesimyllylle sopiva, eikä notkelmassa näy jäänteitä myllyn rakenteista, padosta tai veden johtamisesta notkelmaan Kannastonojasta. Mylly on maastotarkastuksen perusteella selvästi sijainnut muutamia kymmeniä metrejä pohjoisempana (kartassa J), missä Kannastonoja nykyisinkin virtaa. Kuvattu toukokuussa 2024 notkon (kartassa I) suun pohjoislaidalta lounaaseen. **Oikealla:** Rinnevarjosteessa näkyvä pyöreä kuoppa mäen rinteellä kaapelireitin pohjoispuolella (kartassa L). Vaikka kuoppa sulautuu jo hyvin maastoon, kairauksissa todettiin, että turpeen alla hiekkamaassa ei ole podsolimaannosta. Melko kivisestä maan pinnasta huolimatta paikalla on syvemmällä kivetöntä, hienoa hiekkaa, jota kuopasta on ilmeisesti otettu. Kuvattu koilliseen. Kuvat: Antti Bilund.

Alueen pohjoisosassa luoteisimmalle aurinkovoimala-alueelle Myllyalhoon suuntautuva kaapelireitin haara kulkee metsämaastossa. Ylötkylän vuoden 1768 isojakokartalle (Hammar 1768, kartta edellä) merkitty mylly näyttäisi kyseisen kartan asemoinnin mukaan osuvan rinnevarjosteessa näkyvään pieneen notkelmaan kohdassa N 6686340 E 398812 (kartalla kohta I). Paikka on vain parin kymmenen metrin päässä suunnitellusta kaapelireitistä. Paikka ei ole Kannastonojan varrella, eikä muutenkaan topografialtaan vesimyllylle sopiva, koska notkelman pohja laskee loivasti ja tasaisesti. Notkelmassa ei näy jäänteitä myllystä, padosta tai eikä kanavasta, jollainen olisi tarvittu veden johtamiseksi paikalle. Muutaman kymmenen metrin päähän lännessä, metsäautotien länsilaidalle, ulottuu kaivettu metsäoja, mutta sen pään ja notkelman välisen, ojan pään yläpuolella olevan tasaisen kankaan yli vesi ei ole voinut virrata. Mylly on maastotar-

kastuksen perusteella selvästi sijainnut muutamia kymmeniä metrejä pohjoisempana, missä Kannastonoja nykyisinkin virtaa N 6686410 E 308780 (kartalla kohta J). Paikalla on ollut kallio-kynnys, joka on louhittu pois. Kannastonojaa on muutenkin syvennetty. Kaivettu maa-aines on kasattu ojan varsille. Paikalla ei ole jäännöksiä myllystä. Vuoden 1768 kartassa oleva myllyn sijainti on selvästi epätarkka, todennäköisesti kartoituksen yleisen epätarkkuuden vuoksi.

Myllyalhoon suuntautuvan kaapelireitin varrella todettiin rinnevarjosteessa muutamia kuoppia (kartalla K sekä L, jossa kaksi kuoppaa), jotka tarkastettiin. Kaikki osoittautuivat pieniksi hiekka-kuopiksi.

Pohjoisimmille Haaron ja Venhekorven peltoalueilla oleville aurinkovoimala-alueille menevät kaapelireitit kulkevat metsäautoteiden reunoissa. Haaron tien varresta ei löytynyt mitään. Venhekorven tien varrelta löytyi kivikautinen asuinpaikka (inventointikohde 1 [Partaoja 1](#)) ja kaksi historiallista hiilimiilukohdetta (inventointikohde 2 [Pataoja 2](#) ja inventointikohde 3 [Pataoja 3](#)). Kaikki ovat suojeltuja kiinteitä muinaisjäännöksiä. Niitä käsitellään erillisissä kohdekuvauksissa. Venhekorven tien pohjoispuolella metsäalueella on muitakin rinnevarjosteessa olevia kohteita, jotka saattavat olla hiilimiiluja. Ne ovat kuitenkin kauempana tiestä ja kaapelireitistä, eikä niitä tarkastettu tässä yhteydessä.

Tulos

Kaapelilinjojen lähellä ei ole aiemmin tunnettuja muinaisjäännöksiä tai muita arkeologisia kohteita. Inventoinnissa löytyi yksi kivikautinen asuinpaikka ([Pataoja 1](#)) ja kaksi historiallisen ajan hiilimiilukohdetta ([Pataoja 2](#) ja [Pataoja 3](#)), jotka ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä ja sijaitsevat kaapelilinjoilla tai niiden läheisyydessä.

28.6.2024

Antti Bilund

Lähteet

- Bilund, A & Sepänmaa, T. 2024. *Salo Kisko Metsäkulma aurinkovoimalan hankealueen arkeologinen inventointi 2024*. Mikroliitti Oy.
- Fattenborg, A. 1801. *Charta öfwer Yletkylä Byss Ägor Belägne i Kisko Socken Raseborgs Wästra Härad och Nylands Län*. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. Kansallisarkisto. A38:29/3-5. Verkossa: https://astia.narc.fi/uusiastia/kortti_aineisto.html?id=2520762613.
- Fattenborg, H. 1770. *Geometrisk Charta öfver Kyrckobyss Ägor i Kisko Sochn, Raseborgs Wästra Härad och Nyland Län uprättad Åhr 1770*. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. Kansallisarkisto. A38:10/1-10. Verkossa: https://astia.narc.fi/uusiastia/kortti_aineisto.html?id=2520723117.
- Fattenborg, H. 1768. *Geometrisk Charta öfver Jyli Byssons Ägor i Nylands Lähn Raseborgs Wästra Härad och Kisko Sochen belägne*. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. Kansallisarkisto. A38:6/1-2. Verkossa: https://astia.narc.fi/uusiastia/kortti_aineisto.html?id=2520715059.
- Hammar, A. 1768. *Geometrisk Charta öfver Yletkylä By i Kisko Sochn Raseborgs Wästra Härad och Nylands Län*. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. Kansallisarkisto. A38:29/1-2. Verkossa: https://astia.narc.fi/uusiastia/kortti_aineisto.html?id=2520762193.
- Huurre, M. 1963. *Kiskon inventointikertomus 1963*. Museovirasto.
- Lompola, V. 2003. *Kisko. Arkeologinen perusinventointi 2003*. Turun maakuntamuseo.
- Pitäjänpöytä 1844. 2023 04 la.* -/- - Kisko. Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto. Verkossa: https://astia.narc.fi/uusiastia/kortti_aineisto.html?id=2384200595.
- SAY. *Suomen asutuksen yleisluettelo -arkisto. 574 Pohja - Kisko (1540-1559)*. Kansallisarkisto. Verkossa: https://astia.narc.fi/uusiastia/kortti_aineisto.html?id=1586817604.
- Senaatin kartasto 1872. *Lehdet VII 22 [Kisko] ja VII 23 [Karjalohja]*. Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto. Verkossa: https://astia.narc.fi/uusiastia/kortti_aineisto.html?id=2388161370 ja https://astia.narc.fi/uusiastia/kortti_aineisto.html?id=2388161964.

Muinaisjäännökset

1 Salo Pataoja 1

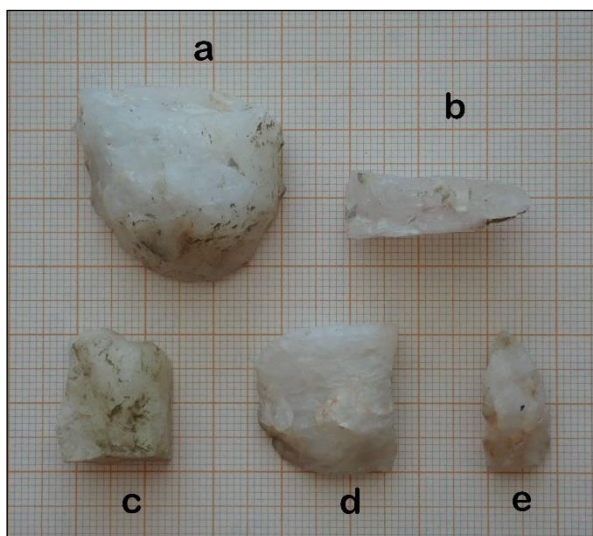
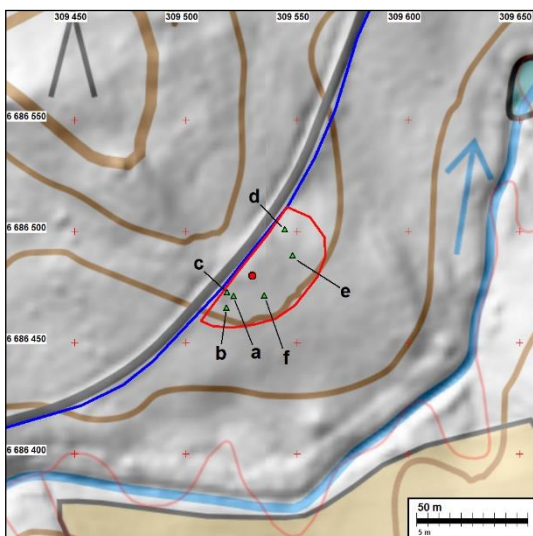
Mj-tunnus: uusi kohde
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: kivikautinen
Laji: asuinpaikka

Koordin: N 6686480 E 309530 Z 51–54 keskikoordinaatit

Tutkijat: Bilund 2024 inventointi

Vaikutus hankkeeseen: Suunniteltu maakaapeli kulkee todetun asuinpaikka-alueen reunaa alle 10 m etäisyydellä lähimmistä löytökohdista.

Huomiot: **Bilund 2024:** Kohde sijaitsee kaakkoon, kohti Pataojaa laskevalla rinteellä. Paikka on luoteessa olevan mäen kaakkoiskärkeä, joka muodostaa kaakkoon työntyvän niemekkeen. Niemekkeen poikki lounaasta koilliseen kulkee Venhekorven pellolle vievä tilustie. Tien kaakkoispuolella oli inventoinnin aikaan laaja, äskettäin laikutettu hakkuualue, jossa havaintomahdollisuudet olivat hyvät. Laikutusjäljistä kerättiin kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavia löytöjä alueelta, jonka pituus tien suunnassa on noin 50 m ja joka ulottuu enimmillään noin 20 m tiestä kaakkoon.

Vasemmallä: Asuinpaikan Pataoja 1 löytökohdat ja havainnot peruskarttapohjalla, johon on lisätty rinnevarjoste ja nykyiset kiinteistörajat (himmeä punainen viiva). Löytökohdat perustuvat GPS-mittaukseen. Silmäämääräisesti arvioiden GPS-paikannukset sopivat varsin tarkasti rinnevarjosteessa näkyviin ja maastossa havaittuihin maaston muotoihin. Löydöt on poimittu laikutusjäljistä hakkuuaukealla:

a: kvartsikaavin

b – e: kvartsi-iskoksia

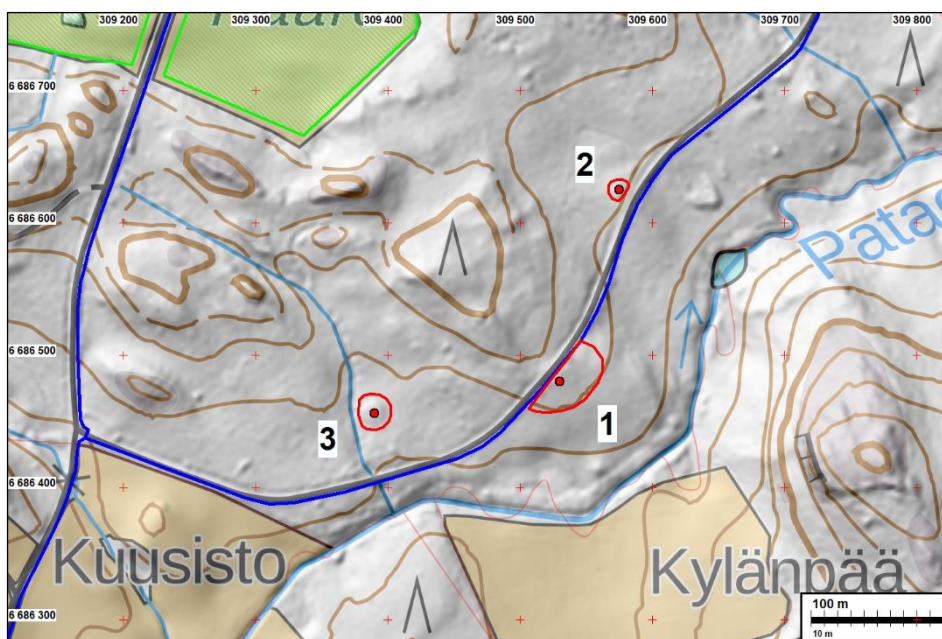
f: palaneita kiviä yhdessä laikutusjäljessä.

Löytöjen ja havaintojen perusteella ehdotettu muinaisjäännösrajaus on piirretty punaisella viivalla. Kohteen pistesijainti on merkitty punaisella pallolla.

Kaapelireitti, joka kulkee tien kaakkoislaistaa, on merkitty sinisellä viivalla. Se sivuaa ehdotettua muinaisjäännösrajausta.

Oikealla: Asuinpaikan Pataoja 1 inventointilöydöt. Kirjaimet vastaavat vasemmallä olevan kartan löytökohtien tunnuksia.

Löydöt keskittyvät kahteen ryhmään löytöalueen lounais- ja koillispäihin, jyrkemmin laskevan rinteän reunan päälle. Välialueella rinne laskee loivempana kaakkoon. Tältä alueelta ei löytynyt muuta kuin yhdessä laikutusjäljessä keskittymä kiviä, osa niistä palaneita. Maaperä koko alueella on lähes kivetöntä, hienoa hieta- tai hiesumaata (moreenia), joka on silttipitoista. Laikutus ulottuu samanlaisena löytöalueelta joka suuntaan hakkuuaukealla, mutta löytöjä ei havaittu laajemmalla alueella. Topografian perusteella ei ole mahdollista, että asuinpaikka ulottuisi jonkin verran tien luoteispuolelle ehjään metsämaastoon lännessä ja pohjoisessa.

Asuinpaikan Pataoja 1 sekä hiilimiilukohteiden Pataoja 2 ja Pataoja 3 suojelurajaukset merkittynä punaisella viivalla peruskarttapohjalle, johon on lisätty rinnevarjoste ja nykyiset kiinteistörajat (himmeeä punainen viiva). Aurinkovoimala-alueet (inventoitu toukokuussa 2024, Bilund & Sepänmaa 2024) on merkitty vihreällä rasterilla ja maakaapelireitit tummansinisellä viivalla.

Vasemmalla: Kivikautinen asuinpaikka Pataoja 1 sijaitsee kuvan keskellä, harjanteella, hakkuualueen korkeimmalla kohdalla. Vasemmalla, korkean metsän reunaa vasemmalta kuvaussuuntaan, kaartaa tie, jonka laitaan on suunniteltu aurinkovoimalan kaapelireitti. Kuvattu koilliseen. **Oikealla:** Asuinpaikkamaastoa harjanteella, hakkuualueella reunalla kuvattuna pohjoisluoteeseen. Taustalla näkyy korkea metsä tien takana ja kuvan keskellä valkea auto tiellä. Lounaiset löytökohdat (kvartsikaavin ja kaksi iskosta) sijaitsevat auton ja kuvan vasemman reunan välissä, lähellä tien laidassa olevia matalia kuusia. Koilliset löytökohdat ovat lähellä tien laitaa autosta oikealle. Palaneiden kivien löytökohta on oikealla näkyvien pensaiden vasemmalla puolella. Kuvat: Antti Bilund.

Vasemmalla: Kivikautisen asuinpaikan Pataoja 1 keskeistä aluetta kuvattuna pohjoiskoilliseen. Maasto on jokseenkin tasaista harjanteen lakea, ja maaperä silttipitoista, lähes kivetöntä hietamoreenia. **Oikealla:** Asuinpaikka kuvattuna pohjoisesta tieltä. Koilliset löytökohdat ovat harjanteen laen reunalla kuvan keskipisteen ja tien laidan välissä. Suunniteltu kaapelireitti kulkee tien laidassa. Pataoja on notkossa, metsänlaidassa vasemmalla. Kuvattu eteläkaakkoon. Kuvat: Antti Bilund.

Vasemmalla: Hakkuualueelta, jossa maaperä on yleensä lähes kivetöntä, löytyi asuinpaikan keskiosasta yhdestä laikutusjäljestä runsaasti kiviä, joista monet ovat terävasärmäisiä tai halkeilleita, palaneen näköisiä. Maa laikutusjäljessä oli vaaleaa silttimaata, kuten muuallakin. Siinä ei ollut hiiltä tai nokea. **Oikealla:** Luonnostaan pyöreä, mutta halkeillut ja lohkeillut, selvästi palanut kivi lähikuvassa (viereisessä kuvassa keskellä, nostettuna maakasan päälle). Kuvat: Antti Bilund.

2 Salo Pataoja 2

Mj-tunnus: uusi kohde
Status: kiinteä muinaisjäänös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: hiilimiilu

Koordin: N 6686625 E 309575 Z 50 hiilimiilun keskipiste

Tutkijat: Bilund 2024 inventointi

Vaikutus hankkeeseen: Suunniteltu maakaapeli kulkee kohteen rajauksesta lähimmillään noin 10 m päässä metsäautotien toisella puolella. Siellä on mahdollisesti jäännöksiä toisesta miilusta, joka on kuitenkin tuhoutunut aiemmissa tietöissä niin pahasti, että sitä ei ole tarkoituksenmukaista pitää suojelukohteena.

Huomiot: **Bilund 2024:** Kohde sijaitsee laajalla alueella loivasti kaakkoon, kohti Pataojaa laskevalla rinteellä. Paikalla on ympäröivästä rinteestä hieman kohoava kumpare. Sen poikki lounaasta koilliseen kulkee Venhekorven pellolle vievä tilustie. Tien luoteispuolella on keski-ikäistä mäntyvaltaista metsää. Tien kaakkoispuolella oli inventoinnin aikaan laaja, laikutettu hakkuualue.

Tien luoteispuolella metsässä on ympäristöstään matalana kumpareena erottuva hiilimiilu. Kairausten perusteella sen läpimitta on noin 12 m ja kumpareen korkeus enimmillään noin puoli metriä. Miilun keskellä, kumpareen korkeimmalla kohdalla kairauksessa todettiin 65–70 cm hyvin hiilipitoista hiekkamaata. Reunoilla hiilipitoista maata oli noin 20–30 cm ja alla puhdasta hiekkää. Hiilimiilu ei erotu maastosta hyvin edes tarkassa 5p-lidaraineistosta muodostetussa maastomallissa. Sen ympärillä ei ole peitemaan ottokuoppia. Lisäksi maan pinnan muotoon on vaikuttanut se, että miilun luoteispuoliskon yli on joskus ajettu metsätyökoneella. Sen pehmeään hiilimaahan painuneet jäljet näkyvät hyvin maastomallissa ja maastosakin. Hiilimiilun korkeimmalla kohdalla on pieni kuoppa (halkaisija 2–3 m, syvyys 30–40 cm), jonka pohjalla on irtokiviä. Kuoppa ja kivet ovat selvästi miilun käyttöä myöhempiä. Ne liittyvät ehkä viereisen tien kunnostamiseen. Miilun kaakkoisreunan ja tien välissä on nyt kuusia kasvava kaistale vanhaa tienpohjaa. Se on jäänyt pois käytöstä, kun tilustiessä ollutta mutkaa on oikaistu. Tien pohjan kohdalla todettiin kairauksissa ohut kerros puhdasta hiekkamaata (tielle tuotua hiekkää) ja sen alla vaihtelevan paksuinen, mutta alle 10 cm kerros hiilipitoista maata. Nykyisen tilustien kaakkoisreunalla (N 6686613 E 309589) on pitkänomainen kumpare, pituus tien suunnassa 8 m, suurin leveys 3 m ja korkeus noin 30 cm. Tässä kumpareessa todettiin kairauksessa 30 cm hiilimaata. Hiiltä oli myös kumpareessa olevissa laikutusjäljissä, mutta ei muutamaa metriä kauempana sen reunasta hakkuualueen muissa laikutusjäljissä. Kumpare näyttää olevan jäännös hiilimiilusta, joka on melkein kokonaan tuhoutunut tilustien teossa. Kumpareta ei ole sisällytetty kohteen rajaukseen.

Kartta inventointikohteen 1 Pataoja 1 yhteydessä.

Vasemmalla: Hiilimiilu Pataoja 2 näkyy maastossa huonosti, hyvin matalana kumpareena kuvan keskellä. Kumpareen korkein kohta on vinon koivun lähellä. Kuvattu tien laidalta pohjoisluoteeseen. **Oikealla:** Maan pinnan muotoon miilun kohdalla on vaikuttanut se, että sen luoteispuoliskon yli on joskus ajettu metsätyökoneella. Koneen syvään painuneet jäljet kulkevat kuvaussuuntaan kuvan vasemmassa puoliskossa. Maan pinta on alempana kuin miilukumpareen korkeimmalla kohdalla kuvan keskipisteen oikealla puolella. Kairausten mukaan miilun hiilikerros jatkuu kuvan vasemmassa laidassa näkyvään mäntyyn asti. Kuvattu pohjoiskoilliseen. Kuvat: Antti Bilund.

Vasemmalla: Hiilimiilu Pataoja 2 kuvattuna metsän puolelta. Miilun etureuna on lähimpien puiden tasalla ja miilukumpareen korkein kohta vinon koivun lähellä. Miilun takareunalla on muutamia kuusia vanhalla tiepohjalla. Vanha tie on saattanut leikata hiukan miilun laitaa. Kuusien takana on nykyinen tie. Kuvattu itäkaakkoon. **Oikealla:** Miilun korkeimmalla kohdalla, kuvan keskellä, on parin metrin pituinen kuoppa, jonka pohjalla on irtokiviä. Kuoppa ja kivet ovat miilun käytön jälkeiseltä ajalta. Ne liittyvät ehkä viereisen tien kunnostustöihin. Kuvattu kaakkoon. Kuvat: Antti Bilund.

Vasemmalla: Hiilimiilun Pataoja 2 kohdalla tien toisella puolella on hakkuualueita ja aivan tien reunassa pitkänomainen matala kumpare. Kuvattu tieltä itäkaakkoon. **Oikealla:** Tien laidassa oleva kumpare kuvattuna tien suunnassa. Tie on kuvan ulkopuolella oikealla. Kumpareessa on runsaasti hiiltä laikutusjäljissä (kuvassa etualalla), ja kairauksissa hiilikerroksen paksuus oli jopa 40 cm. Tästä päätellen kumpare on tien teossa tuhoutuneen hiilimiilun jäljelle jäänyt reuna. Kuvattu etelälounaaseen. Kuvat: Antti Bilund.

3 Salo Pataoja 3

Mj-tunnus: uusi kohde
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: hiilimiilu

Koordin: N 6686456 E 309390 Z 48 hiilimiilun keskipiste

Tutkijat: Bilund 2024 inventointi

Vaikutus hankkeeseen: Suunniteltu maakaapeli kulkee kohteen rajauksesta lähimmillään noin 40 m päässä. Suunnitellulla rakentamisella ei ole vaikutusta kohteeseen.

Huomiot: **Bilund 2024:** Kohde sijaitsee laajalla alueella hyvin loivasti etelään, kohti Pataojaa laskevalla rinteellä. Paikalla on ympäröivästä rinteestä hieman kohoava kumpare. Aivan kohteen vieressä lännessä virtaa matalassa notkelmassa puro etelään. Alueella kasvaa vanhaa kuusimetsää. Venhekorven pellolle vievä tilustie on noin 40 m päässä etelässä.

Paikalla näkyy rinnevarjosteessa pyöreä, teräväreunainen, mutta tasalakinen kumpare, jonka läpimitta on noin 20 m. Paikkaa tarkastettaessa todettiin, että kumpareen laella oli kaatuneen kuusen juurakko, jossa oli hiilipitoista hiekkamaata ja suuria hiilen paloja. Kairauksessa kumpareen keskellä todettiin 60 cm hiilimaata, reunoilla jonkin verran vähemmän. Paksu hiilimaakerros rajoittui kumpareelle, ympäristössä kangasmaalla hiiltä oli vain vähä, pieninä muruina ja aivan pinnassa. Kyseessä on ehjä hiilimiilu.

Kartta inventointikohteen 1 Pataoja 1 yhteydessä.

Vasemmalla: Hiilimiilu Pataoja 3 näkyy kuvan keskellä matalana kumpareena. Kumpareen päällä on kaatuneen kuusen juurakko. Miilun vasemmalla puolella näkyy notkelma, jossa virtaa puro. Kuvattu pohjoisluoteeseen. **Oikealla:** Kaatuneen kuusen juurakko hiilimiilun päällä lähikuvassa. Maa on mustaa ja hiilensekaista. Esiin on tullut paljon isoja hiilenkappaleita, suurimmat nyrkin kokoisia. Kuvattu luoteeseen. Kuvat: Antti Bilund.

SIGNATURES

ALLEKIRJOITUKSET

UNDERSKRIFTER

SIGNATURER

UNDERSKRIFTER

This documents contains 19 pages before this page
Dokumentet inneholder 19 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 19 sivua ennen tätä sivua
Dette dokument indeholder 19 sider før denne side

Detta dokument innehåller 19 sidor före denna sida

authority to sign
representative
custodial

asemavaltuus
nimenkirjoitusoikeus
huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt
firmateckningsrätt
förvaltare

autoritet til å signere
representant
foresatte/verge

myndighed til at underskrive
repræsentant
frihedsberøvende